

Factsheet

Wat is vredesopvoeding?

“Vrede is niet de afwezigheid van oorlog. Het is een deugd, een geestesgesteldheid, een geneigdheid tot goede daden, vertrouwen en rechtvaardigheid.” (Baruch de Spinoza, 1677)

Een vreedzame geestesgesteldheid is geen karaktertrek waarmee we worden geboren, het is het resultaat van opvoeding. Vredesopvoeding kunnen we in de eerste plaats dus letterlijk beschrijven als het opvoeden tot vrede. Nietszeggend, kan je denken, maar die omschrijving draagt een belangrijk element in zich: vrede is het *doel* van vredesopvoeding. Opvoeden *tot* vrede primeert dus op opvoeden *over* vrede. Maar om te komen tot een vreedzame attitude is er uiteraard ook kennis nodig over de samenleving, de internationale context, culturen, geschiedenis, enz.

Het belang van vredesopvoeding volgens de Verenigde Naties

Vredesopvoeding wil de voorwaarden creëren tot vreedzaam samenleven of tot een cultuur van vrede. Dit is ook wat de Verenigde Naties sinds het begin van de jaren 1990 promoten als ‘*culture of peace*’ of vredescultuur. De VN hebben deze vredescultuur gedefinieerd als de waarden, attitudes, gedragingen en levenshoudingen die geweld verwerpen en conflicten vermijden door hun oorzaken bij de wortel aan te pakken via dialoog of communicatie. Met het oog op het bevorderen van deze vredescultuur bedachten de VN een actieprogramma met acht aandachtspunten: educatie, duurzame ontwikkeling, mensenrechten, gendergelijkheid, democratie, verdraagzaamheid en solidariteit, vrije communicatie en toegang tot informatie, en internationale vrede en veiligheid. De VN zien educatie dus niet enkel als een kenmerk maar ook als een voorwaarde om tot een vredescultuur te komen. UNESCO verwoordde het als volgt: *the ultimate goal of education for peace, human rights and democracy is the development in every individual of a sense of Universal values and types of behaviour on which a culture of peace is predicated*” (1995).

Vredesopvoeding is contextbepaald

De inhoud en de invulling van vredesopvoeding wordt bepaald door de bekommernissen en noden van de particuliere samenleving waarbinnen de vredesopvoeding plaatsvindt. Zo een contextuele factor is bijvoorbeeld de reële aanwezigheid van een conflictsituatie. In dat geval zal de vredesopvoeding namelijk concreter en enger gericht zijn op dat ene conflict. Deze bepalende invloed van de reële conflictsituatie geldt bovendien ongeacht of dat conflict zich in tijd en ruimte ver of nabij bevindt.

Vredesopvoeding is een transformatieve en politieke pedagogie

Het potentieel tot engagement en verandering staat centraal bij vredesopvoeding, zowel bij diegene die vredesopvoeding geniet (transformatief) als binnen de samenleving als geheel (politiek). Vredesopvoeding benadrukt veeleer het verantwoordelijke dan het volgzame. Mensen worden hierbij gekneed tot weerbare burgers die actief verantwoordelijkheid nemen en niet tot lijdzame, volgzame burgers.

Negatieve en positieve vrede

Men wil met vredesopvoeding zowel iets bereiken (een vredescultuur) als iets vermijden (geweld of oorlog). Hieruit blijkt het tweeledig karakter van vrede: enerzijds de afwezigheid van geweld en anderzijds de aanwezigheid van een vredescultuur, respectievelijk 'negatieve' en 'positieve' vrede. Negatieve vrede is dan het afwenden of stopzetten van oorlog of direct geweld. Positieve vrede is veeleer de toestand van geweldloosheid, duurzaamheid en rechtvaardigheid die de oorzaken van geweld wegneemt en enkel mogelijk is dankzij de juiste ingesteldheid en gepaste instellingen.

Vijf types vredesopvoeding

Ian Harris onderscheidt vijf types vredesopvoeding

- Internationale opvoeding

De wortels van vredesopvoeding liggen bij de bekommernis om oorlog te vermijden. Internationale opvoeding is hier de meest direct invulling van, door te werken aan de kennis van andere culturen, begrip tussen volkeren en wereldburgerschap.

- Mensenrechteneducatie

Dit type vredesopvoeding legt zich namelijk toe op gewelddaden en onrecht tegen individuele mensen of bevolkingsgroepen. Binnen deze opvoeding gaat de aandacht uit naar mensenrechten, instellingen die ijveren voor gerechtigheid, gelijke rechten en verdraagzaamheid, en het tegengaan van stereotypen en vooroordelen.

- Ontwikkelingseducatie

Ontwikkelingseducatie is erop gericht de oorzaken van geweld en onderdrukking aan te pakken, mensen bewust en weerbaar te maken tegen structureel geweld en onrecht, armoede en onrechtvaardige verdeling van lusten en lasten tegen te gaan.

- Milieueducatie

Milieueducatie gaat uit van het besef dat ecologische problemen zoals klimaatopwarming, vervuiling en bedreiging van traditionele leefomgevingen een belangrijke bron van conflicten zijn. Onder milieueducatie verstaan we dan ook het aanleren van een verantwoorde en duurzame omgang met het milieu, de ruimte en de traditionele culturen; om zo bij te dragen tot conflictpreventie en een meer vreedzame samenleving.

- Opvoeding voor conflicthantering

Bij opvoeding voor conflicthantering gaat het om een vorm, een aanpak meer dan om de inhoud of het onderwerp. Er wordt bij dit type vredesopvoeding dan ook gewerkt aan het inter-persoonlijk gedrag, de communicatieve vaardigheden, de eigenwaarde en de zelfontplooiing van mensen. Deze pedagogische benadering is van belang, zowel tijdens acute crisissituaties als in de algemene ontwikkeling van elke mens.

Meer weten?

Het volledige rapport 'Over positieve en negatieve vrede: conceptuele afbakening en analyse van het aanbod' vind je op www.vlaamsvredesinstituut.eu.